

SVEĀANA SKUPŠTINA (10godina)

08 April 2008

Govor povodom naših deset godina

Dragi naši zeleni,

Ovu uvodnu rijeĀ povodom sveĀanog obiljezavanja deset godina postojanja i rada našeg udruženja zapoĀemo malim tekstom velikog Āovjeka i zaštitora prirode Nijaza AbadziĀa, i zbog Neretve i zbog Nijaza, Āovjeka iz budućnosti: „... Udruženje Zeleni-Neretva iz Konjica kao izdavaĀ knjige Rijeka bez povratka – ekologija i politika velikih brana“ prvi put bh. javnosti objektivno, hrabro, pošteno i uz obilje valjane dokumentacije dokazuje da izgradnja svake nove brane, osim pozitivnih efekata kojima se razmahuju energetiĀari i projektanti, ima i svoju negativnu, crnu i opasnu stranu. To se posebno moĀe reĀi za planiranu i svim silama forsiranu gradnju novih brana i hidroelektrana na lokacijama sa neprocijenjivo vrijednom i atraktivnom prirodnom baštinom, koja bi zbog svoje unikatnosti i neponovljivosti trebala da bude neka vrsta svetosti jednog naroda...“. Navedeni citat je iz recenzije „Drugo lice istine“ koju je Nijaz AbadziĀ napisao 23.09.2003. g. za knjigu „Rijeka bez povratka“.

U proticanju vremena deset godina je skroman vremenski period. Posebno ako se uzme u obzir da su konjiĀki izviĀaĀi nedavno obiljezili svojih 50 godina, amatersko pozorište 60 godina itd. Ali sama Āinjenica da je prvi put u istoriji našeg grada i opĀine formirano društvo za zaštitu okoline vrijedno je pomena. Uostalom, izuzmu li se „Unski smaragdi“ iz Bihāa takvih udruženja ekološkog usmjerenja nije ni bilo na ovim prostorima u bivšem sistemu.

Inicijativa za osnivanje društva za zaštitu okoline u Konjicu rezultirala je iz bar dva osnovna razloga:

- neprocijenjivim blagodatima kojima je priroda obdarila naše konjiĀko okruženje i
- besprimjernom ratnom, ali i poratnom, devastacijom naše ŀivotne sredine u svim oblastima i na svim nivoima;

Ovaj drugi razlog nesumnjivo je dominantan i on nije samo naša karakteristika. Jer Āovjekov rušilaĀki odnos koji veĀ godinama traje nad prirodnim blagom vraĀa se Āovjeku kao bumerang. Dokazi tog barbarskog razaranja danas su širom svijeta mrtve šume, kisele kiše, mrtve rijeke i jezera, zagaĀena mora i zastrašujuĀe nestajanje mnogih vrsta ŀivotinjskog i biljnog svijeta, a mraĀne prognoze su još pesimistiĀnije. Uz sve to u ovoj našoj Bosni je sve dodatno generiralo ratnim pustošenjem.

Inicijativa za osnivanjem udruženja iz proljeĀa 1997. g. rezultirala je osnivaĀkom skupštinom 20. decembra iste godine dok su se sluĀbene formalnosti, u vidu registracije, okonĀale u februaru 1998. g. SluĀaj je htio da se upravo u vrijeme osnivanja udruženja intenziviraju i obnove predratne aktivnosti Elektroprivrede BiH na izgradnji hidroelektrane Konjic sa branom neposredno iznad Konjica. Ta okolnost dominantno Āe uticati na našu buduću aktivnost po Āemu Āemo postati prepoznatljivi i van granica naše zemlje. Zaštita gornjeg toka Neretve i otpor izgradnji velikih brana obiljeŀiĀe i preokupirati naše djelovanje od prvog dana. Takav odnos našeg udruženja prema zaštiti Neretve i protiv brana sigurno je rezultiralo i iz nagomilanog negativnog naboja zbog svih nepravdi i šteta koje je ovom kraju i ljudima donijela izgradnja HE Jablanica i potapanje niza naselja. Nepravde i štete lokalnoj zajednici i afektiranom stanovništvu su tinjale u ljudima ali i u lokalnoj vlasti, ali su potiskivane i suzbijane voljom centralnih vlasti.

Tek kasnije kada je Svjetska Komisija za brane u svom poznatom izvještaju javno objavila da su te nepravde i štete u planetarnim razmjerama dio jedne politike, profitiranja na raĀun lokalne zajednice, moguĀe je bilo javno objelodaniti ono o Āemu se moralo šutjeti. Zato Āemo i ovom prilikom ukratko navesti osnovne zakljuĀke iz Izvještaja Svjetske Komisije jer nepravde i štete prema lokalnoj zajednici i stanovništvu tek treba da se uklone. U tom svjetski transparentnom dokumentu je zakljuĀeno da velike brane prije svega razorno djeluju na prirodnu okolinu, da brane nisu ekonomski isplative kada bi se uzeli u obzir svi realni troškovi i štete, a koji se po pravilu nisu uraĀunavali prilikom projektovanja. A ti nepriznati troškovi uglavnom se odnose na ugroĀeno lokalno stanovništvo i degradaciju eko sistema. Povrh svega, to isto ugroĀeno lokalno stanovništvo je iskljuĀivano iz donošenja odluka a umjesto njih odlike su donosili neki drugi koji su gradeĀi brane poveĀavali vlastitu moĀ i bogatstvo. Ponosni smo što smo upravo mi prvi u BiH javno prezentirali Izvještaj Svjetske Komisije za brane jer Āe ovaj dokument, ali i naša kampanja, znaĀajno uticati na promjenu odnosa centralnih vlasti prema ošteĀenim lokalnim zajednicama.

Nesumnjivo, jedan od najvaŀnijih dogaĀaja koji Āe bitno uticati na dalji rad udruženja je zakljuĀivanje projektnog ugovora o saradnji sa njemaĀkom Fondacijom Heinrich Böll, 01. novembra 1999. godine. Fondacija Heinrich Böll, koja je bliska „zelenoj“ politici, upravo je tada otvarala svoj regionalni ured u Sarajevu te je prepoznala rad našeg udruženja i ugovorom preuzela materijalnu podršku za rad udruženja koje se do tada finansiralo iskljuĀivo priloŀima svojih Ālanova. Ova podrška, koja u smanjenom obimu traje i danas, bitno Āe uticati na kvalitet i obim rada udruženja i na nezavisnost i transparentnost u radu naroĀito ako se ima u vidu da naš otpor izgradnji HE Konjic nije dobio podršku lokalnih vlasti. Saradnja sa Fondacijom neĀe se samo odraziti u finansijskoj podršci veĀ Āe se znaĀajno kanalisati i na podruĀje edukacije sa dostupom literature i informacija te organizacijom seminara i radionica što je u mnogome profiliralo rad našeg udruženja. Osnov naše kampanje za zaštitu Neretve, ali i svih drugih aktivnosti biĀe visok nivo argumentacije i struĀnosti bez laicizma što Āe nas izdiĀi iznad provincijskog udruženja. Zbog ozbiljnog pristupa postāemo respektabilna organizacija Āiji se stavovi i mišljenja cijene i uvaŀavaju Āak i od onih koji nas baš i ne vole. Ovom prilikom naroĀito istiĀemo da je saradnja sa HBS-om rezultirala visokom disciplinom i transparentnošu u sferi administrativno-finansijskih poslova udruženja, što objektivno nije karakteristika rada veĀeg broja ovdašnjih nevladinih organizacija.

U ovom svečanom referatu, nažalost, neće biti mjesta za isticanje svih ili bar najvažnijih aktivnosti u proteklih deset godina. Pokušaćemo to djelimično kompenzirati nizom dokumenata i fotografija koje Vam uporedo prezentiramo na platnu, kao i skromnom izložbom naših dokumenata i izdavačke djelatnosti. Iz prezentiranog je vidljivo da zaštita Neretve i borba protiv novih brana nije jedina i isključiva djelatnost našeg udruženja. Značajne su aktivnosti bile, ali je i danas prisutan problem upravljanja otpadom sa posebnom orijentacijom na odlagališta komunalnog otpada, ali i problemima što je klasičnog, medicinskog, industrijskog otpada, ali i nizu nelegalnih odlagališta uz puteve i vodotoke.

Naše opredjeljenje proglašenju zaštićenih područja prirode u općini Konjic je također konstanta našeg djelovanja, a to vjerovatno i nije potrebno dodatno objašnjavati, obzirom da su prirodne vrijednosti naše okoline jošte uvijek ne oskudijevamo. Sigurno smo prepoznatljivi i po izdavačkoj djelatnosti iz oblasti zaštite okoline: od desetina letaka u tiražu od više hiljada, do brošura i knjiga koje su doprle i do fakultetskih katedri. Samo usput ističemo i da smo u saradnji sa Prirodno-matematičkim fakultetom izdali i Ekološku studiju Boračkog jezera u januaru 2003. g. Nažalost, ta studija, izuzev naših studenata, nije predmet interesovanja urbanista i turističkih djelatnika u razvojnim planovima Boračkog jezera. Organizirali smo niz savjetovanja, tribina, i okruglih stolova od kojih su neki međunarodnog karaktera dobili najviše ocjene. Nezaobilazni smo subjekat u davanju mišljenja o procjeni uticaja na okolinu za sve ekološke i rizične projekte: od kamenoloma i mini HE do autoputa Vc. Nesumnjivo, osnovna djelatnost je rad sa mladom populacijom, kolama i našim studentima. Ta aktivnost rezultirala je organizacijom brojnih izleta u prirodu sa akcijama edukativnog i prigradnim predavanjima. Rezultat saradnje sa školama i fakultetima su i desetine maturalnih i diplomskih radova na području naše općine.

Podizanje ekološke svijesti građana je veoma težak, suptilan i dugotrajan proces. Uspostavili smo dijalog i saradnju sa lokalnom zajednicom u svim projektnim aktivnostima u kojima je ekološki faktor od veće značaja i čini nas sretnim što je lokalna vlast prihvatila neodrživost ekološki pogubnog projekta izgradnje HE Konjic. Podržavamo vlast u primjeni zakona i izricanju sankcija za svaku destrukciju okoline ali i reagujemo na svaki propust u sankcionisanju ekološkog incidenta. Imamo visoku razvijenu saradnju sa svim značajnijim udruženjima za zaštitu okoline, a kako u BiH tako i inostrano. Putem naše web stranice redovno informišemo bh. javnost o trenutnim ekološkim problemima, a putem ekoloških saveza čiji smo članovi, kao što su WWF (tzv. pande) i Internacionalna mreža rijeka, redovno izvještavamo i svjetsku javnost o našim problemima.

Vrijedi istaći da su naše ekološke kampanje naročito kada je zaštita Neretve u pitanju bile izuzetno dobro primljene i tretirane u svim medijima: od lokalnog radija, dnevne i sedmične štampe do televizije. Novinari su bili i ostali naši saveznici. Niti jedno ekološko udruženje i njegova aktivnost u BiH nije ni približno bilo prisutno u medijima kao Udruženje Zeleni-Neretva.

Nažalost, nema dijaloga sa našim biznismenima što je prirodno jer su to posljednji bastioni u koje će ući eko svijest. Tamo se može samo strogom primjenom zakona i sankcijama. Zato i ne čudi što iz okruženja našeg lokalnog biznisa nikada u ovih deset godina nije usmjerena niti jedna marka za ekološke aktivnosti udruženja. Naprotiv, sa tih adresa često su nam dolazile poruke koje se ne bi mogle nazvati dobronamjernim. Žalimo zbog toga jer mi nismo udruženje koje promovira dubinsku ekologiju, tzv. radikalni ekologizam. Bliži smo antropocentizmu, načinu razmišljanja koji gleda na ljude kao na izvor svih vrijednosti, odnosno na prioritet ljudskih interesa. Mi kao princip prihvatamo kompromis u vidu održivog razvoja. To je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti, a istovremeno ne ugrožava potrebe budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.

Završavajući ovo izlaganje bez mogućnosti da dalje nabrajamo detaljne aktivnosti želimo ovom skupu ali i javnosti uputiti nekoliko ekoloških poruka i premišljanja. Ne bi se smjelo dogoditi da zbog čovjekovih egoističkih pobuda i kratkoročnih ekonomističkih kalkulacija sada u eri izrade razvojnih planova i programa, žrtvujemo svoje prirodno naslijeđe. Po svaku cijenu valjalo bi čuvati i sačuvati neponovljivo lijepo i neprocijenjivo vrijedno prirodno naslijeđe, jer sa ograničenim izborom razvojnih mogućnosti, originalnost i atraktivnost izvorne prirode na prostoru naše općine ali i BiH postaje komparativna prednost u konkurenciji sa drugima. Jer narod koji ne poštuje svoje prirodno i kulturno naslijeđe nije dostojan ni da bude od drugih pošten. Mislimo o ekologiji sasvim je u duhu vremena u kome živimo, ali to nije dovoljno. Svijet valja promisliti ekološki. Današnji čovjek bi morao definitivno odbaciti i dva svoja mita: mit o neiscrpnom bogatstvu prirode i mit o njoj bezgraničnoj mogućnosti samoregeneracije.

Poštovani prirode, zaljubljenici lijepog, zdravog i čistog, iako su brojano masovnije od bezdušnih prirodno mrzaca, ekoloških siledžija i uskogruda profitera, predstavljaju samo našu većinu koja je samo nijemi posmatrač destrukcije i devastacije okoline. Među našim ljudima odomaćilo se pogrešno i čudno poimanje da postoje neki posebni ljudi koji su u ovoj zemlji "zaduženi" za zaštitu prirode i životne sredine. Čak je uobičajeno takvo razmišljanje i naših prijatelja, saveznika iz nama bliskih lokalnih organizacija koje svoje aktivnosti i djelatnosti organiziraju upravo na ekološkim prirodnim resursima. Vrijeme je da se ovakvo ponašanje, poimanje i reagovanje radikalno promijeni. Svaki čovjek i svi ljudi zajedno imaju moralnu obavezu da se brinu i da odgovaraju za svoje ponašanje prema prirodi, jer je to istovremeno, briga za život i budućnost. Stoga, ako svi, ali baš svi ne postanemo ekolozi nema nam spasa. Danas nema izazovnijeg i zahvalnijeg ljudskog djelovanja nego što je spašavanje ugrožene prirode pa i čovjeka kao njenog dijela. Prema tome svi ljudi koji se organizuju u razna ekološka udruženja, društva prijatelja prirode, pokrete za zaštitu i unapređenje životne sredine i sl. – da bi dobronamjerno radili na očuvanju ekoloških osnova života i budućnosti – zaslužuju zahvalnost i poštovanje.

I kada smo razmišljali kako da se, bar onim najaktivnijim članovima, zahvalimo za rad putem nekog priznanja ili zahvalnice odustali smo od toga iz bar dva razloga: 1) Ima li većeg priznanja i zahvale te ličnog zadovoljstva od saznanja

da je projekat HE Konjic baš i njihovim radom, nadamo se zauvijek napušten, a kanjoni Neretve i Rakitnice ostali saèuvani u svojoj velièanstvenoj ljepoti;

2) Da li je zahvalnica u vidu jednog komadiæa papira vrednija od stotine zahvala, pohvala i èestitki koje našem udruženju i njegovim èlanovima dolaze svakog dana od naših obiènih bosanskih ljudi. Navodimo jedan od njih:

„Dragi Zeleni,

Prijatno ste me iznenadili sa vašim izvrsnim radom. Kao građanin BiH ponosan sam na vas, ljude koji i u ovoj teškoj ekonomskoj situaciji znaju izabrati put za buduænost naše domovine i naše djece.

Srdaèan pozdrav od familije Mujakiæ!

I na kraju, hvala Vam i živi i zdravi bili!

Konjic, 02.04.2008. g.